

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

АНТИПОВА ІРИНА ЛЕОНІДІВНА

УДК 347.97/.99: 342.9

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС
ВИЩИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СУДІВ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2021

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, професор

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності
та захисту прав інтелектуальної власності

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор,

заслужений діяч науки і техніки України

Юнін Олександр Сергійович,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,

директор навчально-наукового інституту заочного навчання

та підвищення кваліфікації

кандидат юридичних наук, старший дослідник

Куркова Ксенія Миколаївна,

громадська організація «Академія адміністративно-правових наук»,

провідний науковий співробітник

Захист відбудеться 03 червня 2021 р. о 11:00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.007.03 у Національній академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної академії внутрішніх справ за адресою: 03035, м. Київ, пл. Солом'янська, 1

Автореферат розісланий 30 квітня 2021 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

С. Г. Братель

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна як правова держава має забезпечувати право кожного на судовий захист, що уможливлює судова гілка влади. Унаслідок проведення судової реформи сформовано нову систему судоустрою, до якої належать вищі спеціалізовані суди. Вибір спеціалізації вищих судів спричинений низкою обґрунтованих факторів – процесом євроінтеграції в Україні, високим рівнем корупції та тотальним дефіцитом судової практики щодо спорів, пов'язаних з правом інтелектуальної власності.

Створення Вищого антикорупційного суду набуло розголосу, а майбутня діяльність зазнала неабиякої критики з боку правників і суспільства. Водночас практика засвідчує, що в Україні не було інстанції для закріплення діяльності антикорупційних органів, з огляду на що було створено спеціалізований антикорупційний суд. Антикорупційні органи звертаються до спеціалізованої інстанції, не чекаючи розгляду їх справ у судах загальної юрисдикції, які занадто завантажені в судовій системі. Це позитивно впливає на загальну результативність роботи антикорупційних органів, швидкість розгляду та вирішення справ, пов'язаних з корупцією, що сукупно забезпечує ефективність реалізації антикорупційної політики в державі.

Про діяльність Вищого суду з питань інтелектуальної власності мало хто знає, що є закономірним, оскільки люди нечасто використовують можливість судового захисту своїх інтелектуальних прав. Однак стрімкий розвиток інформаційного суспільства й технологій у майбутньому спровокує зростання кількості випадків незаконних посягань на інтелектуальну власність. Попри те, що на початку діяльності вказаної установи справ, направлених на розгляд до Вищого суду з питань інтелектуальної власності, буде небагато, за період свого функціонування цей суд може сформувавши більш усталену судову практику й надалі дасть змогу вирішувати спори, пов'язані з інтелектуальною власністю, набагато швидше та якісніше.

Результати проведеного соціологічного опитування засвідчують, що 37 % опитаних громадян не знають про функціонування вищих спеціалізованих судів в Україні, з них 65 % вказали про недоцільність їх створення. Причому переважна більшість (95 % опитаних) констатували гостру нагальність викорінення корупції шляхом притягнення корупціонерів до відповідальності. Крім того, 55 % респондентів обстоюють важливість спеціального захисту права інтелектуальної власності, що сукупно свідчить про недосконалість інформативної діяльності щодо можливостей захисту прав у вищих спеціалізованих судах.

Водночас адміністративно-правовий статус вищих спеціалізованих судів в Україні є неоднозначним. Це переважно пов'язано з недосконалим нормативним регулюванням, оскільки спеціалізований закон про Вищий антикорупційний суд прийнятий нашвидкуруч і не має змістового наповнення для належної роботи такого суду. Спеціалізований закон про Вищий суд з питань інтелектуальної власності взагалі відсутній, а його діяльність

регулюється декількома статтями господарського процесуального законодавства.

Системних монографічних досліджень щодо проблем статусу вищих спеціалізованих судів в Україні нині замало. Наприклад, І. Хайдарова розкрила статус Вищого антикорупційного суду. Деякі вчені (Л. Фесенко, С. Глущенко) проаналізували статус вищих спеціалізованих судів. Однак після зміни системи судоустрою ці дослідження втратили практичну актуальність, оскільки в них не розкрито становище новостворених судів.

Суміжні питання адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні вивчали у своїх наукових роботах такі вчені, як В. Авер'янов, С. Алфьоров, К. Бабенко, О. Бандурка, В. Бевзенко, Ю. Битяк, А. Борко, М. Бояринцева, В. Бринцев, М. Булкат, Н. Ващиліна, М. Гімон, С. Гнатюк, І. Голосніченко, О. Гончаренко, В. Городовенко, О. Дрозд, О. Дудченко, В. Єгорова, М. Івчук, Р. Ігонін, Н. Квасневська, І. Коваль, А. Коротких, Р. Крусян, А. Кубішкіна, Р. Куйбіда, К. Куркова, І. Марочкін, Л. Медведик, В. Миколенко, В. Молдован, Л. Москвич, І. Назаров, А. Неугодніков, Н. Олефіренко, О. Прокопенко, Ю. Прокопів, М. Савенко, В. Сердюк, В. Скрипченко, А. Стрижак, М. Фоміна, В. Чумак, С. Шатрава, О. Юнін та ін.

Отже, відсутність в Україні комплексних досліджень щодо проблем правового становища вищих спеціалізованих судів негативно впливає на практику діяльності цих судових інституцій у судовій системі України та зумовлює актуальність теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає положенням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII; Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5; Стратегії реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015–2020 роки, схваленої Указом Президента України від 20 травня 2015 р. № 276/2015; Стратегії реформування державного управління України на період до 2021 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474; Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, затвердженої Указом Президента України від 10 травня 2006 р. № 361/2006; Концепції побудови Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 13 квітня 2018 р. № 168. Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Науково-дослідного інституту публічного права від 2 жовтня 2015 року № 4.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є новітнє, комплексне дослідження адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні, формування теоретичних і практичних науково обґрунтованих положень, висновків та пропозицій щодо оптимізації правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів.

Відповідно до поставленої мети в роботі заплановано вирішити такі задачі:

- розкрити місце вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України;
- визначити адміністративно-правовий статус вищих спеціалізованих судів в Україні;
- розкрити сутність принципів діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні;
- схарактеризувати функції Вищого суду з питань інтелектуальної власності;
- визначити адміністративні повноваження Вищого суду з питань інтелектуальної власності;
- окреслити завдання Вищого антикорупційного суду;
- сформулювати адміністративні повноваження Вищого антикорупційного суду;
- встановити функціонально-інституційні гарантії вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою;
- проаналізувати зарубіжний досвід діяльності вищих спеціалізованих судів;
- визначити напрями розвитку правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з адміністративно-правовим статусом вищих спеціалізованих судів в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правовий статус вищих спеціалізованих судів в Україні.

Методи дослідження. У дисертації використано сукупність методів і прийомів наукового пізнання. *Діалектичний* метод дозволив схарактеризувати загальну юридичну природу вищих спеціалізованих судів (підрозділи 1.1, 1.2). *Функціональний* підхід став дав змогу визначити місце вищих спеціалізованих судів у судовій системі України (підрозділ 1.1). Метод *системного підходу* застосовано в межах вивчення сутності адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів (підрозділ 1.2, розділ 2). У більшості підрозділів роботи використано *формально-догматичний* метод як спосіб аналізу норм національного й зарубіжного законодавства (підрозділи 1.2, 1.3, розділи 2, 3). Методи *аналізу* та *синтезу* дозволили виокремити й узагальнити специфіку діяльності вищих спеціалізованих судів (підрозділ 1.2, розділ 2). *Системно-структурний* метод дозволив розкрити зміст адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів (розділ 2). Метод *класифікації* сприяв систематизації юридичних гарантій діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні (підрозділ 2.3). Методи *порівняльного законодавства* та *порівняльного правознавства* дали змогу проаналізувати зарубіжних моделей функціонування вищих спеціалізованих судів (підрозділ 3.1). Метод *правового прогнозування* дав змогу сформулювати напрями розвитку правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні (підрозділ 3.2). Завдяки *соціологічному*

методу проведено авторське соціологічне опитування з проблемних питань діяльності вищих спеціалізованих судів України.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнена практика діяльності вищих спеціалізованих судів України (16 судових рішень Вищого антикорупційного суду), органів суддівського врядування та суддівського самоврядування, антикорупційних органів, відомості з Єдиного державного реєстру судових рішень (опрацьовано 35 рішень), офіційна інформація публічних органів державної влади щодо діяльності вищих спеціалізованих судів, результати авторського соціологічного опитування 850 повнолітніх респондентів – громадян України з усіх регіонів країни протягом 2020 року.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших досліджень адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні. У результаті проведеного дослідження сформульовано наукові висновки, положення та пропозиції, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства та відповідної правозастосовної практики. Основними з них є такі:

уперше:

- визначено місце вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України, що створені задля здійснення спеціального та більш комплексного захисту прав, свобод і законних інтересів осіб у сферах проблемного правового регулювання (протидія корупції, охорона права інтелектуальної власності), які мають статус вищих судових інституцій та складаються з вузькоспеціалізованого суддівського корпусу;

- виокремлено принцип «нелогічної інстанційності» як одну з адміністративно-правових засад діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні, що полягає в порушенні загальної внутрішньологічної системи судових повноважень щодо розгляду та вирішення справ на певній стадії судового процесу задля формування більш комплексного захисту прав, свобод і законних інтересів осіб, оминаючи системність судової інстанції;

- проаналізовано зміст адміністративно-правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності крізь призму парадигми розвитку інформаційного суспільства, що визначається через юрисдикційну форму правового захисту в порядку господарського судочинства розгляду та вирішення справ, пов'язаних з правом інтелектуальної власності, з метою функціонування системи правової охорони інтелектуальної власності;

удосконалено:

- структуру адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні як внутрішню, конструкційну побудову правового становища вищих спеціалізованих судів, що складається з правових, інструментальних та організаційних елементів (принципів діяльності, завдань і функцій, адміністративних повноважень та юридичних гарантій діяльності вищих спеціалізованих судів);

- наукове бачення адміністративно-правового статусу Вищого антикорупційного суду, що полягає у функціонуванні антикорупційно-судової інституції, яка одночасно взаємодіє із судовою владою (в аспекті внутрішньо-

судового адміністрування) та антикорупційними органами щодо реалізації функцій, завдань і повноважень з метою гарантування в державі функціонального механізму протидії корупції, відновлення балансу бюджетної системи від корупційних наслідків, захисту прав, свобод і законних інтересів осіб, що порушені корупційними правопорушеннями;

– сутність юридичних гарантій діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні як нормативних засобів та інструментів системи судоустрою, що створені державою, забезпечуються спеціальними органами суддівського врядування та суб'єктами публічної адміністрації для розширення належних умов функціонування вищих спеціалізованих судів як органів судової гілки влади;

– положення про економічну функцію Вищого суду з питань інтелектуальної власності як напряду впливу на економічні правовідносини через відновлення порушених прав інтелектуальної власності, унаслідок чого держава, через спеціальну судову інституцію забезпечує стабільний рівень економічної політики та безперервний розвиток економіки, що наповнюється результатами інноваційної, винахідницької та творчої діяльності;

– критерії розподілу повноважень Вищого антикорупційного суду на спеціально-судові (безпосереднє здійснення правосуддя, аналіз та узагальнення судової практики) та адміністративні, що спрямовані на формування й забезпечення умов для здійснення правосуддя, та реалізації інших нормативних засад законодавства у сфері функціонування судової системи України;

– характеристики європейських моделей діяльності вищих спеціалізованих судів з виокремленням особливостей формування єдиного вищого адміністративного суду в статусі спеціалізованого (Литва, Чехія) та функціонування розгалуженої системи вищих спеціалізованих судів, що наділяються відповідною функціональною юрисдикцією (Німеччина, Хорватія, Болгарія);

– напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні, зокрема щодо впровадження електронного судочинства, організаційного визначення правового становища вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України, апарату вищого спеціалізованого суду та голови апеляційної палати вищого спеціалізованого суду, прийняття комплексного спеціалізованого закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в дисертаційній роботі теоретичні положення, висновки та рекомендації використовуються в:

– *законотворчій діяльності* – у межах підготовки законопроектів, що стосуються функціонування вищих спеціалізованих судів в Україні (акт Інституту законодавства Верховної Ради України від 16 травня 2019 р. № 22/671-1-15);

– *освітньому процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Актуальні питання адміністративного права», підготовки

відповідних підручників, навчальних посібників і конспектів лекцій (акт Національної академії внутрішніх справ від 10 грудня 2020 р.);

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого теоретичного розроблення питань функціонування вищих спеціалізованих судів у судовій системі України (акт Науково-дослідного інституту публічного права від 11 грудня 2020 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження оприлюднено та обговорено на трьох міжнародних науково-практичних конференціях «Юридична наука: виклики і сьогодення» (м. Одеса, Україна, 8–9 червня 2018 р.), «Вітчизняна юридична наука в умовах сучасності» (м. Харків, 15–16 березня 2019 р.), «Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права» (м. Львів, 19–20 червня 2020 р.).

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено в десяти наукових працях, серед яких шість статей, опублікованих у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, одна стаття – у зарубіжному науковому періодичному виданні (Республіка Польща), три наукові праці – у збірниках наукових доповідей, оприлюднених на трьох міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (295 найменувань на 29 сторінках) та дев'яти додатків на 14 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 245 сторінок, із них основний текст дисертації – 202 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; вказано зв'язок роботи з науковими програмами, темами, планами; розкрито мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження; визначено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, розкрито шляхи та форми їх впровадження; наведено дані про апробацію результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Загальна характеристика адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів» містить три підрозділи, у яких визначено роль і значення вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України.

У *підрозділі 1.1 «Місце вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України як суб'єктів адміністративного права»* розкрито значення правової діяльності вищих спеціалізованих судів щодо захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Доведено, що принцип спеціалізації є основоположною засадою діяльності вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України та постає як необхідність створення та функціонування галузевих судових інституцій (спеціалізованих судів), що в межах встановленої спеціальної юрисдикції розглядають і вирішують особливу категорію справ. Виявлено, що до системи судоустрою України належать вищі спеціалізовані суди як умовно

привілейовані судові інституції, наділені владною компетенцією щодо розгляду та вирішення справ у характерних правовідносинах, пов'язаних з корупцією (Вищий антикорупційний суд) та інтелектуальною власністю (Вищий суд з питань інтелектуальної власності). Акцентовано на тому, що вагомою негативною особливістю місця вищих спеціалізованих судів є законодавче невключення їх до системи судоустрою України, адже відповідно до чинного законодавства, де-юре систему судоустрою становлять місцеві, апеляційні суди та Верховний Суд, а вищі спеціалізовані суди виділяються як додаткові (для розгляду окремих категорій справ), що зумовлює неоднозначність судової системи України.

З позиції функціонального підходу виявлено, що вищі спеціалізовані суди як суб'єкти адміністративного права за природою свого незалежного існування є умовно привілейованими судами, які здійснюють спеціальні види правосуддя з метою розвантаження судової системи та вдосконалення процедури судового захисту прав, свобод та законних інтересів осіб і публічного інтересу в межах специфічних правовідносин, що пов'язані з корупцією або з інтелектуальною власністю.

Зауважено, що особливістю адміністративно-правового становища вищих спеціалізованих судів як відокремленої ланки в системі судоустрою України є причина їх формування як ціннісна мета додаткового захисту прав, свобод і законних інтересів осіб.

У підрозділі 1.2 *«Поняття та структура адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні»* визначено специфіку сутнісного наповнення правового становища вищих спеціалізованих судів в Україні.

Встановлено, що процес наділення адміністративної правосуб'єктності вищих спеціалізованих судів в Україні чітко встановлюється загальним і спеціальним законодавством, загальні положення полягають у створенні (або ліквідації) вищих спеціалізованих судів виключно прийняттям закону, проект якого подає Президент України із суспільно важливих причин зміни системи судоустрою. Спеціальним законодавством визначається процес надання правосуб'єктності окремому вищому спеціалізованому суду з концепційними положеннями щодо строків створення, порядку наповнення судового корпусу та загального набуття правового статусу.

Підкреслено, що в Україні діють два спеціалізовані суди (Вищий антикорупційний суд та Вищий суд з питань інтелектуальної власності), перший з яких довготривалим процесом був де-факто створений та нині функціонує, однак Вищий суд з питань інтелектуальної власності лише юридично належить до системи судоустрою України, адже досі не прийнято спеціалізованого закону про ІР-суд та не взагалі не сформовано цю судову інституцію, що вказує на низький рівень якості проведення судової реформи.

Аргументовано положення, згідно з яким адміністративно-правовий статус вищих спеціалізованих судів в Україні нормативно регламентується основним законом про судоустрій і статус суддів, іншими законами щодо порядку здійснення правосуддя та спеціалізованими законами окремих

спеціалізованих судів, що більш чітко визначають специфіку правового впливу конкретного спеціалізованого суду в площині набуття індивідуальних ознак. Спеціалізований закон про ІР-суд відсутній в Україні, а закон про антикорупційний суд є недосконалим, оскільки його норми не мають системного характеру та лише в загальному визначають правове становище антикорупційного суду, що потребує прийняття змін і доповнень.

Виявлено, що структура адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів складається з таких правових, інструментальних та організаційних елементів: принципи діяльності вищих спеціалізованих судів; завдання та функції окремого вищого спеціалізованого суду; адміністративні повноваження окремого вищого спеціалізованого суду; юридичні гарантії діяльності вищих спеціалізованих судів.

У підрозділі 1.3 «Адміністративно-правові засади діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні» встановлено адміністративні принципи як ідейні основи функціонування вищих спеціалізованих судів.

Обґрунтовано твердження про те, що чинним законодавством України не закріплено принципи діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні, які нині функціонують на загальних засадах системи побудови судоустрою України (спеціалізація, інстанційність), окремих принципах здійснення правосуддя (верховенство права, законність, незалежність, об'єктивність, рівність, гласність, доступність тощо) та внутрішньоадміністративних принципах діяльності (публічність, організаційна автономність, ефективність, принцип оптимального навантаження, координації з органами суддівського врядування, належного забезпечення тощо). Доведено, що систему принципів діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні варто формувати та вдосконалювати, доповнюючи належними нормами спеціальне законодавство щодо вищих спеціалізованих судів в Україні.

Однією з головних і невід'ємних правових адміністративно-правових засад діяльності вищих спеціалізованих судів України визначено принцип верховенства права як фундаментальну, комплексну правову доктрину здійснення правосуддя вищими спеціалізованими судами України, які керуються та діють у межах права як виключної можливості.

Розділ 2 «Зміст адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні» складається з трьох підрозділів, у яких сформовано сутнісне наповнення такого статусу.

Підрозділ 2.1 «Зміст та особливості адміністративно-правового статусу Вищого суду з питань інтелектуальної власності» складається з двох пунктів, у яких проаналізовано правове становище Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

У пункті 2.1.1 «Завдання та функції Вищого суду з питань інтелектуальної власності» визначено функціональність статусу ІР-суду.

З'ясовано, що інтелектуальна власність є ціннісним предметом правового захисту як сукупний результат творчої, інтелектуальної, винахідницької та інноваційної діяльності, що формалізується в правові можливості володільця та заглиблюється в правовідносини з державою та суспільством. Одним із видів

правового захисту права інтелектуальної власності є юрисдикційний у формі судової діяльності уповноважених державою органів судової влади.

Визначено, що метою Вищого суду з питань інтелектуальної власності є спеціальний судовий захист права інтелектуальної власності як інструмент загального механізму охорони інтелектуальної власності в суспільстві в парадигмі розвитку інформаційного суспільства.

Зауважено, що ключовою проблемою функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності є відсутність системного, комплексного та змістового спеціалізованого закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності», адже чинне законодавство не містить положень щодо детального регулювання діяльності, визначення правового статусу, функції, завдань, повноважень Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

До завдань Вищого суду з питань інтелектуальної власності віднесено: 1) здійснення спеціального розгляду та вирішення спорів, пов'язаних із правом інтелектуальної власності; 2) захист права інтелектуальної власності та інноваційної, винахідницької, творчої діяльності як ціннісного об'єкта правовідносин; 3) забезпечення державної політики захисту права інтелектуальної власності; 4) підтримка економічної стабільності держави в секторі наповнень від результатів інноваційної, винахідницької і творчої діяльності осіб; 5) координація з органами державної влади щодо розвитку права інтелектуальної власності та судовою владою стосовно захисту такого права; 6) виконання інших завдань, що пов'язані з розвитком права інтелектуальної власності та його захистом.

У пункті 2.1.2 «Адміністративні повноваження Вищого суду з питань інтелектуальної власності» розкрито основні повноваження ІР-суду.

Повноваження Вищого суду з питань інтелектуальної власності поділено на: 1) спеціально-судові (безпосереднє здійснення правосуддя щодо спорів, що пов'язані з правом інтелектуальної власності; формування єдності судової практики); 2) адміністративні (мають супроводжуючий характер і спрямовані на забезпечення умов для здійснення правосуддя).

Модель реалізації спеціально-судових повноважень Вищого суду з питань інтелектуальної власності визначається процесуальними особливостями розгляду та вирішення справ, які віднесено до юрисдикції Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Виокремлено такі особливості розгляду справ Вищим судом з питань інтелектуальної власності: 1) справи розглядаються та вирішуються в порядку господарського судочинства; 2) стороною справи може бути як юридична, так і фізична особа; 3) справи розглядаються колегіально; 4) предметом справи є право інтелектуальної власності; 5) спір у справі виникає з відносин правової охорони права інтелектуальної власності; 6) справи розглядаються за єдиним територіальним знаходженням Вищого суду з питань інтелектуальної власності; 6) метою вирішення справи є прийняття законного, об'єктивного та справедливого судового рішення, яким буде захищено та відновлено право інтелектуальної власності особи.

Визначено, що ідея створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності відповідає міжнародним стандартам та позитивно вплине на розвиток права інтелектуальної власності, однак початок роботи Вищого суду з питань інтелектуальної власності залежить від процедури конкурсного добору суддів, що нині в Україні не здійснюється через заблоковану Вищу кваліфікаційну комісію суддів, що варто негайно врегулювати задля збалансування оптимального навантаження на всю судову систему.

Підрозділ 2.2 «Зміст та особливості адміністративно-правового статусу Вищого антикорупційного суду» складається з двох пунктів, у яких розкрито правове становище Вищого антикорупційного суду.

У пункті 2.2.1 *«Завдання та функції Вищого антикорупційного суду»* визначено функціональність статусу Вищого антикорупційного суду.

Доведено, що функції Вищого антикорупційного суду – це зовнішній процес реалізації завдань та адміністративних повноважень, що виявляється в напрямі діяльності Вищого антикорупційного суду, його сталому та мінливому відношенні з органами державної влади, судами, системою судоустрою, суспільством у парадигмі безперервного захисту прав, свобод і законних інтересів осіб.

Встановлено, що основною функцією Вищого антикорупційного суду є функція правосуддя як функціонально-юрисдикційний напрям діяльності суду щодо розгляду та вирішення окремих справ, на які поширюється його юрисдикція. До похідних функцій Вищого антикорупційного суду належать такі: 1) антикорупційна (забезпечення дотримання антикорупційної політики шляхом формування балансу між антикорупційною діяльністю та захистом прав, свобод і законних інтересів у судовому порядку); 2) правозахисна (безперервний захист прав, свобод та законних інтересів осіб у суспільстві); 3) контрольно-наглядова (судовий контроль); 4) функція адміністрування (внутрішньоорганізаційне, кадрове, інформаційне, організаційно-технічне забезпечення).

Зауважено, що Вищий антикорупційний суд не належить до системи публічних суб'єктів запобігання корупції, однак виконує антикорупційну функцію шляхом реалізації окремого виду судового захисту прав, свобод і законних інтересів осіб від корупційних правопорушень.

Описано, що завдання Вищого антикорупційного суду – це соціально-інституційне призначення вищої судової інституції, що створена в системі судоустрою України задля розгляду та вирішення спеціальних категорій справ, що мають важливе істотне значення для захисту прав, свобод та законних інтересів осіб та суспільства в цілому. Вищий антикорупційний суд, як і всі суди системи судоустрою України повинен здійснювати правосуддя, а також здійснювати судовий контроль у визначених категоріях справ.

У пункті 2.2.2 *«Адміністративні повноваження Вищого антикорупційного суду»* розкрито основні повноваження цього суду.

Обґрунтовано положення про те, що спеціально-судовими повноваженнями наділяються лише судді Вищого антикорупційного суду, основне функціональне зобов'язання яких полягає в здійсненні законного,

незалежного, неупередженого, справедливого та об'єктивного правосуддя в окремих категоріях справ, пов'язаних з корупційними правопорушеннями. Аналіз та узагальнення судової практики, звітування про таку діяльність є додатковим спеціально-судовим повноваженням суддів Вищого антикорупційного суду.

Адміністративні повноваження Вищого антикорупційного суду визначено як компетенційно-процесуальні можливості та юридичні обов'язки щодо формування та забезпечення умов для здійснення правосуддя суддями Вищого антикорупційного суду, регулювання внутрішньоорганізаційних відносин, виконання адміністративно-судового контролю з метою гарантування захисту прав, свобод і законних інтересів осіб у спеціально-судовому порядку від наслідків учинення корупційних правопорушень.

Виявлено, що адміністративні повноваження здійснюються окремо суддями, Вищим антикорупційним судом як єдиною судовою установою, особами, які обіймають адміністративні посади у Вищому антикорупційному суді (Голова Вищого антикорупційного суду, його заступник, посадові особи апарату Вищого антикорупційного суду, голова Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду).

У підрозділі 2.3 «Юридичні гарантії діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні» розкрито засоби забезпечення функціонування вищих спеціалізованих судів.

З'ясовано, що система юридичних гарантій діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні складається з таких блоків: 1) функціонально-інституційні гарантії вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою; 2) гарантії правового статусу суддів вищих спеціалізованих судів; 3) гарантії організаційної автономності вищих спеціалізованих судів; 4) процесуальні гарантії під час розгляду спеціальних категорій справ.

Зазначено, що до гарантій правового статусу суддів вищих спеціалізованих судів належать: незалежність і недоторканість суддів вищих спеціалізованих судів; суддівський імунітет; створення умов для всебічного професійного розвитку та підвищення кваліфікації суддів; конкурсна публічна процедура добору суддів; чіткий, вичерпний перелік повноважень суддів і підстав їх припинення; гарантування державою особистої безпеки й охорони суддів вищих спеціалізованих судів в Україні; належне соціальне забезпечення суддів.

До гарантій організаційної автономності вищих спеціалізованих судів віднесено: самостійність територіального розміщення вищих спеціалізованих судів; організаційна відособленість вищих спеціалізованих судів, які становлять окрему ланку системи судоустрою; спеціальний порядок фінансування та розпорядження коштів вищих спеціалізованих судів.

Доведено, що процесуальні гарантії вищих спеціалізованих судів в Україні під час розгляду спеціальних категорій справ спрямовані на дотримання законної форми й порядку судового процесу задля прийняття справедливого та об'єктивного судового рішення. Процесуальні гарантії закріплюються нормативними положеннями судового процесу і до них можна

віднести: неможливість делегування повноважень щодо здійснення правосуддя суддями вищих спеціалізованих судів; чітке закріплення форми та порядку здійснення судового процесу в розгляді окремих категорій справ; дотримання принципів судового процесу в розгляді окремих категорій справ; рівність учасників судового процесу; чітке закріплення вимог до поведінки учасників судового процесу, порушення яких може спричинити настання адміністративної відповідальності; функціонування апеляційних палат як інструментів оскарження рішень вищих спеціалізованих судів.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення реалізації адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні» складається з двох підрозділів, у яких на базі системного компаративістичного аналізу та виявлення гострих питань судової системи України розкрито напрями розвитку правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів.

Підрозділ 3.1 «Зарубіжний досвід правового регулювання адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів та його адаптація до вітчизняної системи судоустрою України» розкриває особливості європейських моделей спеціалізації судової системи.

Розкрито положення стосовно того, що в Болгарії спеціалізованими судами з предметів злочинів є військові суди, а за предметом діяльності – Вищий адміністративний суд та Спеціалізований кримінальний суд. Причому для перегляду рішень військових судів та Спеціалізованого кримінального суду функціонують вищі спеціалізовані апеляційні суди (військовий і кримінальний), які є окремою ланкою судової системи Болгарії. Діяльність вищих спеціалізованих судів адмініструє Вища судова рада, яка створена як орган суддівського врядування, що не втручається в процес правосуддя.

Встановлено, що в Литві існує лише один вищий спеціалізований суд – Вищий адміністративний суд, що у визначеному законом порядку розглядає та вирішує спори, що виникають внаслідок адміністративних правовідносин як суд першої або апеляційної інстанції, з додатковими повноваженнями щодо формування єдиної практики адміністративних судів.

Виявлено, що Чехії Вищий адміністративний суд є єдиним вищим спеціалізованим судом, що забезпечує узгодженість і гарантує законність рішень адміністративних судів як суд першої, апеляційної та касаційної інстанції. Особливістю статусу Вищого адміністративного суду в Чехії є його зобов'язання вирішувати справи, пов'язані з дисциплінарним провадженням суддів, прокурорів і судових приставів.

Констатовано, що в Хорватії існує широка система вищих спеціалізованих судів, які пов'язані зі спеціалізованим розглядом комерційних, адміністративних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення та сукупно забезпечують дотримання законності судових рішень у судовій системі з раціональним розподілом юрисдикції судів у державі.

Доведено, що найбільш розгалужену систему вищих спеціалізованих судів має Німеччина, що пов'язано з федеративним державним порядком. У Німеччині діють Федеральний адміністративний суд, Федеральний суд з питань

праці, Федеральний фінансовий суд та Федеральний соціальний суд як вищі спеціалізовані суди, адміністрування яких здійснює відповідне міністерство. Діяльність вищих спеціалізованих судів у Німеччині має широкомасштабний вплив на врегулювання спеціальних правовідносин та загальну юридичну практику публічного адміністрування. Вищі спеціалізовані суди в Німеччині є вищою інстанцією відповідної юрисдикції, їх рішення має загальнообов'язковий характер, гарантуючи єдність судової практики.

У підрозділі 3.2 *«Напрями розвитку правового регулювання адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні»* сформульовано рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення аналізованої сфери.

Акцентовано на тому, що в період пандемії суттєво актуалізувалася потреба в створенні умов для належного функціонування електронного судочинства, зокрема в діяльності вищих спеціалізованих судів України, через збільшення фінансування на інформатизацію судової системи та внесення змін до процесуальних норм щодо використання інформаційних технологій у судовий процес. З метою організаційного визначення правового становища вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України запропоновано внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Визначено, що нормативні положення щодо правового статусу апарату Вищого антикорупційного суду є недосконалими, з огляду на що запропоновано деталізувати нормативну регламентацію правового статусу апарату Вищого антикорупційного суду. Також для вдосконалення правового становища голови апеляційної палати вищого спеціалізованого суду запропоновано доповнити Закон України «Про судоустрій і статус суддів» адміністративним повноваженням щодо видачі наказів і розпоряджень.

Визначено, що вдосконалення правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні має бути передусім спрямоване на прийняття комплексного спеціалізованого закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності».

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає в розв'язанні концептуальних питань адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні. Сформульовано теоретичні та практичні науково обґрунтовані положення, висновки та пропозиції щодо оптимізації правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів. Основні з них такі:

1. Доведено, що місце вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України визначається особливим значенням вузькогалузевих судових інституцій, що призначені для забезпечення найбільш повного (в ідеалі – абсолютного) захисту прав, свобод і законних інтересів осіб у проблемних, соціально важливих сферах правового регулювання шляхом здійснення

правосуддя відповідно до принципу спеціалізації як основи побудови та функціонування судової системи.

2. Визначено, що адміністративно-правовий статус вищих спеціалізованих судів в Україні – це правофункціональне становище спеціальних судів системи судоустрою (вищих спеціалізованих судів), що визначається правовими, інструментальними й організаційними елементами (завдання, функції, адміністративні повноваження та юридичні гарантії), які у взаємопов'язаній конструкції розкривають місце, особливості впливу й умови діяльності вищих спеціалізованих судів у площині реалізації спеціальних видів судочинства.

3. Принципами діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні слід вважати ідейну систему адміністративно-правових засад, що нормативно гарантується державою та методологічно формується судами, органами суддівського врядування та іншими суб'єктами публічної адміністрації з метою визначення закономірностей діяльності та функціональної спрямованості вищих спеціалізованих судів, а також динамічного розвитку вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України як суб'єктів адміністративного права, які здійснюють захист прав, свобод і законних інтересів осіб у суспільстві.

4. Доведено, що основною спеціальною функцією Вищого суду з питань інтелектуальної власності є правосуддя як юрисдикційний напрям правового захисту права інтелектуальної власності. До додаткових функцій Вищого суду з питань інтелектуальної власності належать: 1) захисна (забезпечення реального захисту права інтелектуальної власності); 2) економічна (відновлення порушених прав інтелектуальної власності забезпечувати стабільний рівень економічної політики держави загалом); 3) інноваційна (створення умов для стимулювання інноваційної, наукової, винахідницької діяльності шляхом формування бар'єру до порушення права інтелектуальної власності); 4) прецедентна (формування єдності судової практики в спорах, пов'язаних з правом інтелектуальної власності).

5. До адміністративних повноважень Вищого суду з питань інтелектуальної власності зараховано: правове, організаційне, фінансове, методологічне забезпечення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності; інформаційна, аналітична й технологічна діяльність щодо публікації офіційних відомостей про функціональну діяльність суду; надання Вищим судом з питань інтелектуальної власності адміністративних послуг; здійснення внутрішньоорганізаційного адміністрування кадрової діяльності; взаємодія з органами державної влади, судового врядування, судового самоврядування, внутрішня взаємодія з іншими судами системи судоустрою; інформаційна взаємодія з Національним органом інтелектуальної власності з метою розвитку системи правової охорони інтелектуальної власності; проведення внутрішнього аудиту; просвітницька діяльність щодо підвищення рівня інформаційної обізнаності суспільства в контексті захисту права інтелектуальної власності; міжнародне співробітництво щодо розширення можливостей судового захисту права інтелектуальної власності.

6. Встановлено, що Вищий антикорупційний суд виконує такі завдання:

1) здійснює законне, неупереджене, незалежне, справедливе та об'єктивне правосуддя щодо спеціальних категорій справ, що пов'язані з корупцією; 2) захищає права, свободи та законні інтереси осіб у суспільстві від корупційних правопорушень; 3) здійснює судовий контроль за дотриманням вимог законодавства та процесуальних засад; 4) провадить антикорупційну політику шляхом захисту та відновлення прав, свобод і законних інтересів осіб від негативних наслідків корупції через судовий процес; 5) гарантує наповнення бюджетної системи через судово-процесуальний інструмент встановлення необґрунтованості активів та їх законне стягнення на користь держави; 6) забезпечує принцип спеціалізації системи судоустрою; 7) виконує інші завдання, пов'язані з розвитком антикорупційної політики та функціонуванням судової влади в Україні.

7. Виокремлено такі адміністративні повноваження Вищого антикорупційного суду: здійснення заходів і дій, що пов'язані з правовим, організаційним, фінансовим, методологічним забезпеченням діяльності Вищого антикорупційного суду; здійснення судового контролю; проведення інформаційної та аналітичної роботи щодо публікації офіційних відомостей про функціональну діяльність суду; надання Вищим антикорупційним судом адміністративних послуг; здійснення внутрішньої координації та функціональної взаємодії з антикорупційними органами, іншими органами державної влади, судового врядування, судами системи судоустрою; здійснення внутрішньоорганізаційного адміністрування в кадровій роботі Вищого антикорупційного суду; проведення внутрішнього аудиту; здійснення міжнародного співробітництва.

8. Розкрито функціонально-інституційні гарантії вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою як основоположні юридичні інструменти, засоби й умови належного функціонування вищих спеціалізованих судів щодо здійснення ними правосуддя, до яких віднесено: належне організаційне, фінансове, матеріальне та інформаційне забезпечення вищих спеціалізованих судів; створення умов для розвитку інформаційних технологій у діяльності вищих спеціалізованих судів; унормування порядку взаємодії вищих спеціалізованих судів з антикорупційними органами, іншими органами державної влади, суддівського врядування, громадськістю; оптимізація діяльності та раціональне навантаження на суддів вищих спеціалізованих судів; функціонування системи органів суддівського самоврядування; збалансоване кадрове забезпечення вищих спеціалізованих судів.

9. На підставі аналізу зарубіжного досвіду діяльності вищих спеціалізованих судів встановлено ключові тенденції спеціалізації судів у європейських країнах. У деяких з яких побудована вузька система судоустрою із функціонуванням єдиного вищого адміністративного суду як спеціалізованого (Литва, Чехія), в інших (Німеччина, Хорватія, Болгарія) – діє широка судова система вищих спеціалізованих судів, що масштабно врегульовують спеціальні адміністративні, соціальні, комерційні, фінансові, військові або кримінальні правовідносини як вищі інстанції відповідної

функціональної юрисдикції задля загального збалансування навантаження на судову систему.

10. Доведено, що розвиток правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні має бути спрямований на впровадження електронного судочинства та оптимізації доступу до правосуддя, підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності, внесення змін до чинного законодавства щодо організаційного визначення правового становища вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України, удосконалення нормативних положень щодо апарату спеціалізованого суду та голови апеляційної палати вищого спеціалізованого суду, прийняття комплексного спеціалізованого закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності», у якому повинні бути визначені правові засади діяльності та правового становища Вищого суду з питань інтелектуальної власності, порядок зайняття та вимоги до посади судді Вищого суду з питань інтелектуальної власності, специфіка забезпечення діяльності Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Антипова І. Л. Поняття адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Вип. 2. Т. 2. С. 177–182.

2. Антипова І. Л. Принципи діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. Т. 2. С. 136–140.

3. Антипова І. Л. Структура адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 8. С. 111–115.

4. Антипова І. Л. Юридичні гарантії діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні. *Юридична наука*. 2019. № 9. С. 158–162.

5. Антипова І. Л. Завдання та функції Вищого антикорупційного суду: адміністративно-правовий аспект. *Юридична наука*. 2019. № 10. С. 177–181.

6. Антипова І. Л. Адміністративні повноваження Вищого антикорупційного суду. *Юридична наука*. 2019. № 11. С. 203–206.

7. Антипова І. Місце та особливості вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України з позиції адміністративного права. *KELM*. 2020. № 6 (34). Vol. 3. С. 3–7.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Антипова І. Л. Проблематика місця вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України з позиції адміністративного права. *Юридична наука: виклики і сьогодення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 8–9 черв. 2018 р.). Одеса : Причорномор. фундація права, 2018. С. 39–41.

9. Антипова І. Л. Теоретичні підходи до розкриття адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні. *Вітчизняна*

юридична наука в умовах сучасності : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15–16 берез. 2019 р.). Харків : Асоціація аспірантів-юристів, 2019. С. 77–79.

10. Антипова І. Л. Сучасне розуміння структури адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів. *Сучасний стан і перспективи розвитку держави і права* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 19–20 черв. 2020 р.). Львів : Центр правн. ініціатив, 2020. С. 41–44.

АНОТАЦІЯ

Антипова І. Л. Адміністративно-правовий статус вищих спеціалізованих судів в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2021.

У дисертації здійснено комплексне теоретичне узагальнення адміністративно-правового статусу вищих спеціалізованих судів в Україні. Сформульовано теоретичні та практичні науково обґрунтовані положення, висновки та пропозиції щодо оптимізації правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів.

Розкрито місце вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України, розкрито їх адміністративно-правовий статус і принципи діяльності. Визначено завдання, функції та адміністративні повноваження Вищого суду з питань інтелектуальної власності. Окреслено завдання й адміністративні повноваження Вищого антикорупційного суду. Схарактеризовано юридичні гарантії вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою.

Висвітлено зарубіжний досвід функціонування вищих спеціалізованих судів. Сформульовано напрями розвитку правового регулювання діяльності вищих спеціалізованих судів в Україні, що спрямовані на впровадження електронного судочинства та оптимізації доступу до правосуддя, підвищення рівня захисту прав інтелектуальної власності, внесення змін до чинного законодавства щодо організаційного визначення правового становища вищих спеціалізованих судів у системі судоустрою України, удосконалення нормативних положень щодо апарату спеціалізованого суду та голови апеляційної палати вищого спеціалізованого суду, прийняття комплексного спеціалізованого закону «Про Вищий суд з питань інтелектуальної власності».

Ключові слова: адміністративний статус, адміністративні відносини, вищі спеціалізовані суди, повноваження, правове регулювання, принципи, спеціалізація, суд, судоустрій, судочинство.

АННОТАЦИЯ

Антипова И. Л. Административно-правовой статус высших специализированных судов в Украине. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право, информационное право». – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2021.

В диссертации осуществлено комплексное теоретическое обобщение административно-правового статуса высших специализированных судов в Украине. Сформулированы теоретические и практические научно обоснованные положения, выводы и предложения по оптимизации правового регулирования деятельности высших специализированных судов.

Раскрыто место высших специализированных судов в системе судоустройства Украины. Определено административно-правовой статус высших специализированных судов в Украине как правофункциональное состояние специальных судов системы судоустройства (высших специализированных судов), что определяется правовыми, инструментальными и организационными элементами (задачи, функции, административные полномочия и юридические гарантии), которые в взаимосвязанной конструкции раскрывают место, особенности влияния и условия деятельности высших специализированных судов в плоскости реализации специальных видов судопроизводства. Раскрыта сущность принципов деятельности высших специализированных судов в Украине как идейная система правовых основ, которые нормативно гарантируется государством и методологически формируются судами, органами судейского управления и другими субъектами публичной администрации с целью определения закономерностей деятельности и функциональной направленности высших специализированных судов, а также динамичного развития высших специализированных судов в системе судоустройства Украины.

Определены задачи и функции Высшего суда по вопросам интеллектуальной собственности. Проанализированы административные полномочия Высшего суда по вопросам интеллектуальной собственности. Определены задачи Высшего антикоррупционного суда, на основе которых раскрыто идейное понимание юридической природы Высшего антикоррупционного суда, которое заключается в функционировании антикоррупционно-судебной системы, что одновременно взаимодействует с судебной властью и антикоррупционными органами по реализации функций, задач и полномочий в целях обеспечения в государстве функционального механизма противодействия коррупции, восстановление баланса бюджетной системы от коррупционных последствий, защиты прав, свобод и законных интересов лиц, нарушенных коррупционными правонарушениями. Сформировано административные полномочия Высшего антикоррупционного суда. Охарактеризованы юридические гарантии высших специализированных

судов в системе судоустройства как нормативные средства и инструменты системы судоустройства, которые созданные государством, обеспечиваются специальными органами судейского управления и субъектами публичной администрации для расширения условий функционирования высших специализированных судов как органов судебной ветви власти.

Проведено характеристику зарубежного опыта деятельности высших специализированных судов. Сформировано направления развития правового регулирования деятельности высших специализированных судов в Украине, направленных на внедрение электронного судопроизводства и оптимизации доступа к правосудию, повышение уровня защиты прав интеллектуальной собственности, внесение изменений в действующее законодательство относительно организационного определения правового положения высших специализированных судов в системе судоустройства Украины, совершенствование нормативных положений относительно аппарата специализированного суда и председателя апелляционной палаты высшего специализированного суда, принятие комплексного специализированного закона «О Высшем суде по вопросам интеллектуальной собственности».

Ключевые слова: административный статус, административные отношения, высшие специализированные суды, полномочия, правовое регулирование, принципы, специализация, суд, судоустройство, судопроизводство.

SUMMARY

Antypova I. Administrative and legal status of higher specialized courts in Ukraine. – *Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.*

The thesis for the degree of the Candidate of Law in specialty 12.00.07 «Administrative law and Process; Financial law; Informational law». – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2021.

In the dissertation the complex theoretical generalization of the administrative and legal status of the higher specialized courts in Ukraine is carried out. Theoretical and practical scientifically substantiated provisions, conclusions and proposals on optimization of legal regulation of activity of higher specialized courts are formulated.

The place of higher specialized courts in the judicial system of Ukraine is revealed. The administrative and legal status of higher specialized courts in Ukraine has been determined. The essence of the principles of activity of higher specialized courts in Ukraine is revealed. The tasks and functions of the Supreme Court on intellectual property issues are defined. The administrative powers of the Supreme Court on intellectual property issues are described. The tasks of the Supreme Anti-Corruption Court have been determined. The administrative powers of the Supreme Anti-Corruption Court have been formed. The legal guarantees of higher specialized courts in the judicial system are described.

The characteristic of foreign experience of activity of the higher specialized courts is carried out. The directions of development of legal regulation of activity of

higher specialized courts in Ukraine are directed, which are directed on introduction of electronic justice and optimization of access to justice, increase of level of protection of intellectual property rights, modification of the current legislation concerning organizational definition of legal status of higher specialized courts regulations on the staff of the specialized court and the chairman of the appellate chamber of the higher specialized court, the adoption of a comprehensive specialized law "About the Supreme Court of Intellectual Property".

Keywords: administrative status, administrative relations, higher specialized courts, powers, legal regulation, principles, specialization, court, judiciary, court proceedings.